

Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2004.gada 24.martam.

Grozījumi: 12.06.1997. likums (L.V., 20.jūn., nr.150/151;  
Ziņotājs, 1997, nr.14)  
17.06.1998. likums (L.V., 7.jūl., nr.198;  
Ziņotājs, 1998, nr.15)  
11.03.1999. likums (L.V., 30.marts, nr.101;  
Ziņotājs, 1999, nr.8)  
13.06.2001. likums (L.V., 22.jūn., nr.97;  
Ziņotājs, 2001, nr. 14)  
11.03.2004. likums (L.V., 24.marts, nr.46;  
Ziņotājs, 2004, nr.8)

Saeima ir pieņēmusi un Valsts

prezidents izsludina šādu likumu:

## **Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem**

### **1.nodaļa**

#### **Vispārīgie noteikumi**

**1.pants.** Par noziedzīgu atzīstama komunistiskā un nacistiskā ideoloģija komunistiskais un nacistiskais totalitārais režīms un politiskās represijas, ko šie režīmi vērsa pret Latvijas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem par viņu politisko pārliecību vai politisko darbību, par pretošanos totalitārajiem režīmiem, par reliģiskajiem uzskatiem, par rases vai nacionālo piederību, par piederību pie noteiktas sabiedrības šķiras vai sociālā slāņa, par strādāšanu noteiktā profesijā vai par nodarbošanos, kas nebija pretrunā ar Latvijas Republikas likumiem, par laulību vai radniecību ar politiski represēto personu, par palīdzību politiski vajātajām vai represētajām personām.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.03.2004. likumu)*

### **2. nodaļa**

**Politiski represētās personas statusa noteikšana komunistiskajā režīmā cietušajiem**

**2.pants.** (1) Par komunistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami esošie un bijušie Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Somijas un Polijas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji (izņemot personas, kas iebraukušas Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), latvieši un lībieši (līvi), kuri tika represēti Latvijas teritorijā vai ārpus tās, kā arī Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, kuri pēc 1945.gada 8.maija tika represēti Latvijas teritorijā, ja viņi šā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ laika posmā līdz 1991.gada 21.augustam:

- 1) nogalināti vai miruši represiju rezultātā;
- 2) apcietināti, ieslodzīti cietumos, koncentrācijas, PSRS filtrācijas (pārbaudes) un labošanas darbu nometnēs vai piespiedu kārtā ievietoti iestādēs, kur viņiem tika piemēroti medicīniska rakstura piespiedu līdzekļi;
- 3) izsūtīti, nometināti vai pārvietoti no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām, bēgļus un kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas), dzimuši izsūtījumā vai nometinājumā - ja viens no vecākiem vai abi vecāki bija izsūtīti vai atradās nometinājumā - pēc vecāku noņemšanas no speckomandantūras uzskaites līdz tam brīdim, kad tika saņemta

atļauja atgriezties Latvijā, bet ne vēlāk kā gadu no dienas, kad vecāki tika noņemti no speckomandantūras uzskaites.

(2) Šā panta pirmās daļas noteikumi neattiecas uz personām, kuras piedalījušās komunistiskā vai nacistiskā režīma politiskajās represijās.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.97. likumu, 11.03.99. likumu un 13.06.2001. likumu, kas stājas spēkā no 01.01.2002.)*

**3.pants.** (1) Politiski represētajām personām tiek izsniegta politiski represētās personas apliecība, ja to atbilstība politiski represētās personas statusam apliecināta ar dokumentiem.

(2) Politiski represētās personas apliecību izsniedz, pamatojoties uz:

1) rehabilitācijas apliecību, kas izsniegta saskaņā ar Latvijas Republikas 1990.gada 3.augusta likumu "Par nelikumīgi represēto pilsoņu rehabilitāciju", Latvijas PSR Augstākās padomes Prezidija 1989.gada 8.jūnija dekrētu "Par četrdesmitajos un piecdesmitajos gados no Latvijas PSR teritorijas izsūtīto pilsoņu rehabilitāciju" un Latvijas PSR Ministru padomes 1988.gada 2.novembra lēmumu nr.350 "Par pilsoņu nepamatotu administratīvu izsūtīšanu no Latvijas PSR 1949.gadā";

2) Iekšlietu ministrijas izsniegtu dokumentu par personas administratīvu izsūtīšanu no Latvijas teritorijas vai par tās dzimšanu ieslodzījumā, izsūtījumā vai nometinājumā ārpus Latvijas teritorijas;

3) Latvijas Valsts arhīvu vai citu valstu arhīvu izsniegtu dokumentu par personas atrašanos PSRS filtrācijas (pārbaudes) vai labošanas darbu nometnē un Tieslietu ministrijas atzinumu;

4) prokuratūras izsniegtu dokumentu par personas nāvi politisko represiju rezultātā;

5) Latvijas Republikas tiesas spriedumu par politiskās represijas fakta konstatēšanu un rehabilitāciju gadījumos, kad Latvijas Valsts arhīvos vai citu valstu arhīvos dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.03.2004. likumu)*

### **3.nodaļa**

<b>Politiski</b>	<b>represētās</b>	<b>personas</b>	<b>statusa</b>	<b>noteikšana</b>
<b>nacistiskajā režīmā cietušajiem</b>				

**4.pants.** (1) Par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji (izņemot personas, kas iebraukušas Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības pakta), ja viņi šā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ laika posmā no 1941.gada 22.jūnija līdz 1945.gada 8.maijam Latvijā vai ārpus tās:

1) nogalināti vai miruši represiju rezultātā;

2) ieslodzīti cietumos, geto, koncentrācijas un labošanas darbu nometnēs;

3) nometināti vai pārvietoti no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām, bēgļus un kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas), dzimuši nometinājumā, ja viens no vecākiem vai abi vecāki atradās nometinājumā;

4) izsūtīti piespiedu darbos uz Vācijas nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

(2) Par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami arī Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, kuri tika represēti par nacionālo piederību.

(3) Par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstamas visas tolaik nepilngadīgās personas, kuras tika ieslodzītas cietumos vai koncentrācijas nometnēs Latvijas teritorijā, izņemot tās personas, kuras bija ieslodzītas par kriminālnozieģuma izdarīšanu.

(4) Šā panta pirmās un otrās daļas noteikumi neattiecas uz personām, kuras piedalījušās komunistiskā un nacistiskā režīma politiskajās represijās.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.97. likumu un 11.03.99. likumu, kas stājas spēkā no 13.04.99.)*

**5.pants.** (1) Politiski represētajām personām tiek izsniegta politiski represētās personas apliecība, ja to atbilstība politiski represētās personas statusam apliecināta ar dokumentiem.

(2) Politiski represētās personas apliecību izsniedz, pamatojoties uz:

1) Latvijas Valsts arhīvu vai citu valstu arhīvu vai oficiālu valsts iestāžu dokumentu un Tieslietu ministrijas atzinumu;

2) Latvijas Republikas tiesas spriedumu par politiskās represijas fakta konstatēšanu gadījumos, kad Latvijas Valsts arhīvos vai citu valstu arhīvos dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 11.03.2004. likumu)*

#### **4. nodaļa**

**Valsts morālās un tiesiskās garantijas politiski represētajām personām**

**6.pants.** Politiski represēto personu tiesības garantē valsts.

**7.pants.** Valsts noteikusi 25.martu un 14.jūniju par komunistiskā terora upuru piemiņas dienu, 8. maiju - par nacisma sagrāves dienu un otrā pasaules kara upuru piemiņas dienu, 4.jūliju - par ebreju genocīda piemiņas dienu.

**8.pants.** Valsts nodrošina politiski represēto personu likteņu vēsturisku izpēti, kā arī izveido vēsturiskās piemiņas vietas.

**9.pants.** (1) Valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam. Politiski represētajām personām saskaņā ar normatīvajiem aktiem tiek garantēti atvieglojumi nodokļu un nodevu maksāšanā. Atvieglojumi pensijas piešķiršanā, bezmaksas medicīniskā aprūpe, sociālā rehabilitācija un atvieglojumi sabiedriskā transporta izmantošanā tiek segti no valsts pamatbudžeta kopējiem ienākumiem.

(2) Politiski represētajām personām, kuras rehabilitētas, pamatojoties uz likumu "Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju", ir tiesības saņemt kompensāciju, dzēšot par atņemto mantu piešķirtos īpašuma kompensācijas sertifikātus. Kompensācija izmaksājama tādā pašā kārtībā, kāda noteikta kompensācijas izmaksai, dzēšot īpašuma kompensācijas sertifikātus par administratīvi nepamatoti izsūtītajām personām atņemto mantu.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 13.06.2001. likumu un 11.03.2004. likumu)*

**10.pants.** (1) Valsts un pašvaldību institūcijas un to amatpersonas pēc politiski represēto personu, kā arī citu ieinteresēto personu iesniegumu saņemšanas gadā, lai likumā noteiktajā kārtībā tiktu novērstas totalitāro režīmu radīto civilo, ekonomisko un sociālo tiesību ierobežojumu izraisītās sekas, atlīdzināti šo režīmu radītie materiālie zaudējumi, to nodarītais fiziskais un morālais kaitējums.

(2) Institūciju un amatpersonu atteikumu var pārsūdzēt tiesā.

#### **5. nodaļa**

##### **Nobeiguma noteikumi**

**11.pants.** (1) Politiski represētās personas statusu piešķir vietējā pašvaldība, kas veikusi attiecīgās personas reģistrāciju dzīvesvietā.

(2) Latvijas pilsoņiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs, politiski represētās personas statusu piešķir Tieslietu ministrija.

(3) Iesniegto materiālu iepriekšējai izskatīšanai izveidojama komisija, kurā iekļaujami politiski represēto personu sabiedrisko organizāciju pārstāvji.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.06.98. likumu, 13.06.2001. likumu un 11.03.2004. likumu)*

**12.pants.** Šā likuma izpildei Ministru kabinets izdod noteikumus, nosakot politiski represēto personu apliecību uzskaiti, izsniegšanas un izmantošanas kārtību, kā arī politiski represēto personu uzskaites kārtību pašvaldībās un valsts mērogā.

##### **Pārejas noteikumi**

1. Ministru kabinets:

1) līdz 1995.gada 31.decembrim izstrādā un apstiprina jauna parauga politiski represētās personas apliecību, nodrošina apliecību izgatavošanu un nosaka termiņu, kurā veicama

politiski represēto personu pārreģistrācija un līdz kuram ir derīgas pašreizējā parauga politiski represēto personu apliecības;

2) nosaka kārtību, kādā kompensējami medicīnas, transporta, sociālo un citu iestāžu un uzņēmumu izdevumi par politiski represētajām personām sniegtajiem pakalpojumiem;

3) līdz 1997.gada 1.septembrim sagatavo likumprojektu vai citu normatīvo aktu, kas paredz īpašuma atgūšanu vai tā kompensāciju personām:

a) kurām tika uzlikti paaugstināti nodokļi un nodevas, kam sekoja mantas atņemšana, izlikšana no mājām vai dzīvokļiem,

b) kuras izvairījās no represijām, - ja pret tām gatavotās politiskās represijas ir dokumentāri pierādītas;

4) starpvalstu sarunās ar Krievijas Federāciju un Vācijas Federatīvo Republiku, kā arī iesaistot ASV un Lielbritāniju kā Jaltas un Potsdamas konferences dalībvalstis, risina jautājumu par:

a) visu Latvijas Republikai un Latvijas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu un visu no Latvijas izvesto arhīvu materiālu (arī Latvijas PSR Valsts drošības komitejas arhīvu materiālu) atdošanu atpakaļ Latvijas Republikai,

b) nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu citu valstu iedzīvotājiem, kuri komunistiskā un nacistiskā režīma represiju rezultātā nokļuvuši un turpina pastāvīgi dzīvot Latvijā, šo jautājumu saskaņojot ar tām valstīm, no kurām minēto režīmu laikā tika pārvietoti vai pārvietojās šie iedzīvotāji;

5) sarunās ar Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku risināt jautājumu par starpvalstu vienošanos par politiski represētās personas statusa noteikšanu katrā Baltijas valstī Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņiem.

*(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 12.06.97. likumu, kas stājas spēkā no 04.07.97.)*

2. Likumos noteiktās kompetences un sava budžeta ietvaros pašvaldības piešķir politiski represētajām personām atvieglojumus atsevišķu nodokļu un nodevu maksāšanā vai pakalpojumu saņemšanā.

3. Ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu", Augstākās padomes lēmums "Par Latvijas Republikas likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu" piemērošanu un spēkā stāšanās kārtību" (Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1992, 22./23. nr.) un Augstākās padomes Prezidija lēmums "Par Latvijas Republikas 1992. gada 13. maija likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu" 2. un 4.panta piemērošanu" (Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, 3./4. nr.).

4. Grozījums likuma 2.pantā stājas spēkā 2002.gada 1.janvārī.

*(2001.gada 13.jūnija likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 06.07.2001.)*

5. Grozījumi likuma 9.pantā par izmaksu segšanu no valsts pamatbudžeta stājas spēkā 2002.gada 1.janvārī.

*(2001.gada 13.jūnija likuma redakcijā, kas stājas spēkā no 06.07.2001.)*

6. Grozījums likuma 9.pantā par sociālajai rehabilitācijai nepieciešamo izmaksu segšanu no valsts pamatbudžeta stājas spēkā 2005.gada 1.janvārī.

*(11.03.2004. likuma redakcijā)*

Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas.

Likums Saeimā pieņemts 1995.gada 12.aprīlī.

Valsts prezidents  
Rīgā 1995.gada 26.aprīlī

G.Ulmanis